

**Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
Факультет психології і соціології
Кафедра соціальної педагогіки**

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ**

Харків, 2016

9. Фалинська З. З. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів у вищих навчальних закладах: дис... канд. пед. наук: 13.00.04 / З. З. Фалинська / Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. — Л., 2006. — 284 с.

Артеменко Д. О. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактики дезадаптації дітей молодшого шкільного віку з сімей переселенців із зони АТО засобами гри.

У статті визначено сутність соціально-педагогічної підтримки осіб, які стали вимушеними переселенцями; розкрито сутність та особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики дезадаптації дітей молодшого шкільного віку з сімей переселенців із зони АТО.

Ключові слова: професійна підготовка, профілактика дезадаптації, діти молодшого шкільного віку, переселенці із зони АТО, засоби гри.

Artemenko D. O. Features of training of future social pedagogues to the prevention of disadaptation children of primary school age from families of immigrants from ATO areas by game means.

The article identified social and pedagogical support for people who have been perforce displaced; disclosed the essence and features of training of social pedagogues for the prevention of disadaptation children of primary school age from families of immigrants from ATO areas.

Keywords: professional preparation, prevention of disadaptation, children of primary school age, immigrants from ATO areas, game means.

УДК 37.013.42

Борисова Л.П.

СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З МОЛОДШИМИ ДОШКІЛЬНИКАМИ З БАГАТОДІТНИХ СІМЕЙ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Постановка проблеми. Виховний потенціал у багатодітній родині має свої особливості, а процес соціалізації дітей - свої труднощі та проблеми. З одного боку, тут, як правило, виховуються розумні потреби й уміння зважати на потреби інших; можуть формуватися такі моральні якості, як чуйність, людяність, відповідальність, повага до людей, а також якості соціального порядку - здатність до спілкування, адаптації, толерантність. Однак за даними соціологічних досліджень кожна четверта із багатодітних родин є соціально неблагополучною [10]. Що зумовлює необхідність у наданні таким родинам і особливо дітям, що в них виховуються професійної допомоги з боку кваліфікованих фахівців.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз наукової літератури з проблеми соціально-педагогічної роботи з молодшими дошкільниками з багатодітних сімей показав, що досліджено такі її аспекти: соціально-педагогічна робота з

дітьми з багатодітних сімей (Т. Алексеєнко, Н. Ануфрієва, Н. Лавриченко); соціально-педагогічне виховання дітей дошкільного віку (С. Болтівець, О. Кононко, Т. Поніманська); особливості діяльності соціального педагога в дошкільному закладі (О. Денисюк); соціально-педагогічний патронат і його значення для дошкільних закладів з метою запобігання негативних проявів насильства у сім'ї (О. Кононко); соціально-педагогічна діяльність з дітьми як умова соціалізації особистості даного вікового періоду (І. Печенко). Узагальнення ідей вищезазначених авторів дозволяє стверджувати, що проблема забезпечення соціально-педагогічної роботи з молодшими дошкільниками з багатодітних сімей розглянута теоретично, але на разі залишаються недослідженими питання розробки методичного забезпечення практичної реалізації теоретичних напрацювань вчених.

Мета статті – проаналізувати соціально педагогічну літературу з проблеми соціально-педагогічної роботи з молодшими дошкільниками з багатодітних сімей та визначити її сутність та особливості.

Виклад основного матеріалу. Аналіз науково-методичної літератури з проблеми соціально-педагогічної роботи з багатодітними сім'ями показав, що накопичено певний досвід з її здійснення. Так, Н. Малярова в роботі з багатодітними сім'ями умовно виділяє декілька етапів [8]. Перший етап включає діагностичне обстеження багатодітних сімей мікрорайону; анкетування з метою виявлення особливостей, потреб і інтересів дітей і батьків багатодітних сімей; складання соціального паспорту сім'ї; створення банку даних про кожну багатодітну Сімою. На другому етапі проводиться індивідуальна робота з сім'ями, які особливо потребують соціальної і матеріальної допомоги. Третій етап - робота з дітьми і батьками, яка включає: організацію культурно-дозвілєвої діяльності; організацію освітньої і оздоровчої роботи; гурткову роботу за інтересами; підготовку до школи. Робота з батьками передбачає: просвітницьку діяльність (консультації, лекторії, клуби за інтересами тощо); формування позитивних внутрішньо сімейних відносин; допомогу у встановленні контакту між батьками і дітьми; адресну соціально-педагогічну допомогу. На підставі анкетування здійснюються диференціація сімей за категоріями залежно від ступеня участі у вихованні дітей, створюється соціальний портрет дитини з багатодітної сім'ї, складається картотека багатодітних сімей.

Під час соціального патронажу багатодітної сім'ї, що потребує постійної або тимчасової соціальної опіки, особлива увага надається сім'ям, що мають неблагополучні психологічні і соціально-педагогічні умови. Таким сім'ям надається допомога в сімейному вихованні, в подоланні батьками педагогічних помилок і конфліктних ситуацій з дітьми, створення позитивного психологічного мікроклімату в сім'ї. Проводиться сумісний патронаж з медиками дошкільного закладу, педагогами з питань виховання здорової дитини. Адресна допомога здійснюється у формі листів батькам за їх адресою з метою попередження можливих педагогічних помилок у вихованні і навчанні дітей, надання рекомендацій з навчання, оздоровлення, виховання, а також педагогічна просвіта батьків.

Як свідчать результати досліджень Л. Карцевої організація нетрадиційних зустрічей з батьками проводиться в клубах за інтересами, у вигляді аукціонів сімейної творчості, КВК з участю дітей [6]. Автор доводить, що просвіті батьків сприяють індивідуальні консультації батьків з питань виховання, формування позитивних відносин в сімейному соціумі, продуктивного спілкування дітей і дорослих, лекторії з питань психологічної культури.

Як зазначає І. Козубовська, до обов'язків соціального педагога входить [7, с. 36]: консультації адміністрації, проведення методичної роботи з педагогічними працівниками закладу, співпраця та взаємозв'язок з різними державними та не державними закладами (органами управління освіти, соціальними службами, медичними установами, комісіями справами неповнолітніх), провідним напрямом роботи соціального педагога є соціально-педагогічна реабілітація дітей та родин, які потребують соціального захисту, для роботи з такими дітьми, які стоять на окремому обліку у соціального педагога розробляється індивідуальний план реабілітаційних заходів та контролюється хід його реалізації, категорії сімей, що стоять на обліку (неповні сім'ї, багатодітні сім'ї, сім'ї інвалідів, асоціальні (алкоголізм, наркоманія, проституція), сім'ї де є члени з жорстокою, агресивною поведінкою, з психічно-сексуальним відхиленням тощо).

Аналіз дослідження Є. Холостової показав, що автором розроблено модель взаємодії соціального педагога з педагогами дошкільного навчального закладу та інших соціальних інституцій в роботі з дітьми з багатодітних сімей. Автор зазначає, що в своїй роботі соціальний педагог дошкільного закладу взаємодіє з [8, с. 154]:

- управлінням освіти міста (координація педагогічної роботи, рішення проблем соціальної допомоги багатодітній сім'ї);
- музичним керівником (робота за інтересами, навчання гри на музичних інструментах);
- психологом (психокоординаційна робота, індивідуальна робота);
- педагогом додаткової освіти (англійська мова, німецька мова, праця, театральна діяльність, хореографія);
- педагогом з фізичної культури (спортивні секції, хореографія);
- педагогом з образотворчої діяльності;
- медичним персоналом /лікар, медсестра/ (робота з виховання здорової дитини).

Як зазначає С. Болтівець, соціальний педагог допомагає вихованцю пізнати навколишнє соціальне середовище, піклується про формування моральних, загальнолюдських цінностей, аналізує процес формування особистості, як соціальне явище, процес розвитку її нахилів та здібностей [9, с. 56]. Він може сприяти адаптації дітей з особливими потребами до умов дошкільного навчального закладу, створювати сприятливе розвивальне навчально-ігрове середовище для цих дітей, забезпечувати умови для проведення спільних занять дітей з особливими потребами зі здоровими дітьми в дошкільному навчальному закладі, задовольняючи освітні потреби всіх дошкільників, здійснювати соціально-педагогічний патронаж дітей пільгових

категорій, сприяти ефективному співробітництву педагогів, батьків та фахівців різного профілю.

Отже, узагальнення ідей вищезазначених дослідників дозволяє стверджувати, що діяльність соціального педагога дошкільного навчального закладу з дітьми з багатодітних сімей може здійснюватись за такими напрямками: забезпечення соціально-педагогічного всеобучу батьків з багатодітних родин та інших членів родини (дідусів та бабусь), опікунів, прийомних батьків тощо; організація змістовного дозвілля дошкільнят з багатодітних родин у ДНЗ та мікрорайоні; робота з попередження насильства в сім'ї над дітьми та робота з дітьми, які зазнали насильства; робота з дітьми з особливими потребами та їхніми батьками, створення сприятливого навчально-розвивального інклюзивного середовища; соціально-педагогічний патронаж дітей із багатодітних, малозабезпечених, неповних сімей); посередницька роль у взаєминах дитини, родини з освітніми, соціокультурними закладами мікрорайону.

Висновки. Отже, сутність роботи соціального педагога в ДНЗ полягає в організації соціально-виховуючого середовища цілеспрямованої взаємодії різних фахівців, яка дозволить молодшому дошкільнику з багатодітної сім'ї подолати труднощі і проблеми соціалізації та адаптуватися до дитячого колективу, що в подальшому забезпечить успіх у його дорослому житті. Соціальний педагог, як посередник в системі взаємодії між дошкільником, багатодітною сім'єю та суспільством, повинен сприяти формуванню виховуючих, гуманістичних, духовно-етичних відносин серед дітей і дорослих.

Перспективи подальших досліджень. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка методичного забезпечення підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з дошкільниками з багатодітних сімей.

Список використаних джерел

1. Алексеенко Т. Интегрированные условия современного семейного воспитания и коэффициент ихней полезной деятельности / Т. Алексеенко // Педагогика и психология. – 2002. – № 1. – С. 53-61.
2. Ануфриева Н. М. Социальная психология: Учебно-методический пособие / Н. М. Ануфриева, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. – К.: Каравела, 2009. – 216 с.
3. Бондарчук О. І. Психология семьи: Курс лекций / О. І. Бондарчук. – К. : МАУП, 2001. – 96 с.
4. Закон Украины «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III, редакція від 08.06.2013 [Електронний ресурс]. – [режим доступу] : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>
5. Закон Украины «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 № 2558-III, редакція від 09.12.2012 [Електронний ресурс]. – [режим доступу]: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>
6. Карцева Л. В. Социальная работа с семьей: психолого-педагогический анализ: Учеб. пособие / Л. В. Карцева. – Казань : Казан. гос. мед. ун-т, 1998. –

Ч.1. – 87 с.; Ч.2. – 70 с.

7. Козубовська І. В. Роль і функції соціально-психологічної служби в роботі з сім'єю / І. В. Козубовська, В. Ю. Керецман, Г. В. Товканець. – Ужгород : УжНУ, 1998. – 173 с.

8. Кравченко Т. В. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи: монографія / Т. В. Кравченко; Інститут проблем виховання АПН України. – К. : Фенікс, 2009. – 416 с.

9. Кушнірова Т. В. Перспективи соціально-психологічної роботи з сім'ями групи ризику / Т. В. Кушнірова // Соціальна робота: теорія, досвід, перспективи. – Ужгород, 1999. – Ч.1. – С.391-394.

10. Лавриченко Н. М. Педагогіка соціалізації: європейські абрис / Н. М. Лавриченко. – К. : ВіРА ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.

Борисова Л. П. *Сутність соціально-педагогічної роботи з молодшими дошкільниками з багатодітних сімей у дошкільному навчальному закладі.*

У статті розглянуто проблеми, які має вирішувати соціальний педагог дошкільного навчального закладу в роботі з молодшими дошкільниками з багатодітних сімей; визначено сутність та особливості роботи соціальних педагогів з молодшими дошкільниками з багатодітних сімей.

Ключові слова: соціально-педагогічна робота, молодші дошкільники, багатодітна сім'я.

Borysova L. P. *The essence of social pedagogical work with younger preschoolers from families with many children in pre-schools.*

In the article it is considered the problems that should be solved by the social pedagogues of preschool educational establishment at working with junior preschool children from large families; the essence and features of work of social pedagogues with younger preschool children from large families.

Keywords: social-pedagogical work, younger preschool, large family.

УДК 37.013.42

Бурвікова К.М.

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ

Постановка проблеми. Динамізм і поступовість державотворчих процесів, що торкаються всіх сфер економічного, політичного і культурного життя українського суспільства, потребують формування соціально активної особистості. Соціальна активність є важливим елементом суспільного життя, адже вона стимулює суспільство до розвитку. Відповідно важливо підтримувати й мотивувати соціальну ініціативу у дітей з обмеженими можливостями, які є найбільш незахищеною категорією населення. У роботі з